

Opdrachtgever

Inspectie SZW

Onderzoek

Startdatum – 1 augustus 2012

Einddatum – 20 december 2012

Categorie

*Toezicht en functioneren van sociale
zekerheid*

Implementatie zoekperiode jongeren

Doel en vraagstelling

De centrale vraag die in dit rapport wordt beantwoord is:

In hoeverre hebben gemeenten en UWV invulling gegeven aan de implementatie van de WWB maatregelen ten aanzien van jongeren?

De Inspectie heeft deze centrale vraag beantwoord door te kijken naar de beleidsmatige invulling door gemeenten van de jongerenmaatregelen, de aanpassingen in het uitvoeringsproces door gemeenten en UWV en de samenwerking tussen gemeenten en UWV bij het meld- en aanvraagproces.

Conclusie

De wetgever beoogt met invoering van speciale maatregelen voor jongeren te voorkomen dat zij al jong uitkeringsafhankelijk worden en daarmee hun toekomstkansen verkleinen. De Inspectie constateert dat gemeenten de technische kant van de implementatie in het uitvoeringsproces goed en tijdig hebben opgepakt.

De Inspectie constateert verder dat bij een aanzienlijk deel van de gemeenten deze implementatie zonder de nodige bestuurlijke aandacht daarvoor heeft plaatsgevonden. De Inspectie leidt dit met name af uit de beleidsarme invulling van de maatregelen, het niet tijdig gereed zijn van beleid met betrekking tot het onderzoeken van de scholingsmogelijkheden en het feit dat gemeenten geen cijfermatig inzicht hebben in het verloop van het klantenbestand jongeren, waardoor sturing en beheersing worden belemmerd.

Link naar bestand

<http://www.onderzoekwerkeninkomen.nl/rapporten/s8q1lktg>

Implementatie zoekperiode jongeren

Programmarapportage Inkomenszekerheid

Colofon

Projectnaam	Implementatie zoekperiode jongeren
Projectnummer	R12/06
ISBN	978-90-5079-258-5
ISSN	1383-8733
Datum	December 2012

Voorwoord

Met de wijzigingen in de WWB per 1 januari 2012 is de benadering van jongeren tot 27 jaar wezenlijk veranderd. Waar eerst de jongeren recht op ondersteuning hadden bij het zoeken naar werk of scholing, ligt in de gewijzigde WWB een zwaar accent op de eigen verantwoordelijkheid van deze jongeren. Dit vraagt van de uitvoering een andere benadering van deze doelgroep. De Inspectie SZW heeft onderzocht hoe gemeenten en UWV de gewijzigde WWB op dit punt hebben ingevoerd.

De Inspectie ziet een aantal positieve ontwikkelingen, maar ook een aantal belangrijke aandachtspunten. Zo ziet de Inspectie dat de visie van gemeenten ten aanzien van jongeren vaak nog niet in beleid is vastgelegd. Juist door de wezenlijk andere benadering van jongeren ten opzichte van de benadering in de WIJ, verwachtte de Inspectie echter een grote bestuurlijke aandacht van gemeenten voor dit onderwerp.

Als er geen beleid is geformuleerd - bijvoorbeeld over de scholingsmogelijkheden - bestaat immers het risico dat onvoldoende voor de arbeidsmarkt gekwalificeerde jongeren in een uitkeringssituatie komen met alle slechte perspectieven van dien.

Mr. J.A. van den Bos
Inspecteur-generaal
Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Inhoud

Colofon—2
Voorwoord—3

1 Samenvatting en oordeel—7

2 Inleiding—11

2.1 Aanleiding onderzoek—11
2.2 Uitvoering onderzoek—11
2.3 Context—12
2.4 Leeswijzer—12

3 Aanpak implementatie—13

3.1 Verplichtingen gemeenten en UWV (exclusief samenwerking)—13
3.2 Acties gemeenten en UWV—14
3.3 Oordeel—16

4 Samenwerking gemeenten met UWV—19

4.1 Verplichtingen gemeenten en UWV—19
4.2 Acties gemeenten en UWV—19
4.3 Oordeel—19

5 Bestuurlijke reacties en naschrift inspectie—21

Reactie Divosa—25
Reactie Vereniging van Nederlandse Gemeenten—27
Reactie Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen—31

Lijst van afkortingen—32

Publicaties van de Inspectie SZW, Directie Werk en Inkomen—33

1 Samenvatting en oordeel

Per 1 januari 2012 zijn de regels voor het verkrijgen van een bijstandsuitkering voor jongeren tot 27 jaar gewijzigd. Voortaan moeten jongeren die een bijstandsuitkering willen aanvragen eerst zelf vier weken naar werk zoeken en per 1 juli 2012 kijken of er voor hen nog reguliere scholingsmogelijkheden zijn.

Om te bereiken dat jongeren leren of werken of zich daar zelf actief voor inspannen is het van belang dat gemeenten en UWV de nieuwe maatregelen in de WWB goed uitvoeren. De Inspectie SZW heeft daarom in haar jaarplan 2012/meerjarenplan 2013-2014 aangekondigd, dat zij in de jaren 2012-2014 wil volgen welke stappen gemeenten en UWV ondernemen om de nieuwe maatregelen ten aanzien van jongeren voor te bereiden en uit te voeren en tot welke resultaten dat leidt. Dit rapport gaat over de implementatie van de nieuwe maatregelen.

De centrale vraag die in dit rapport wordt beantwoord is:

In hoeverre hebben gemeenten en UWV invulling gegeven aan de implementatie van de WWB maatregelen ten aanzien van jongeren?

De Inspectie heeft deze centrale vraag beantwoord door te kijken naar de beleidsmatige invulling door gemeenten van de jongerenmaatregelen, de aanpassingen in het uitvoeringsproces door gemeenten en UWV en de samenwerking tussen gemeenten en UWV bij het meld- en aanvraagproces.

Implementatie door gemeenten

Gemeenten hebben de technische kant van de implementatie van de zoekperiode voor jongeren over het algemeen goed en tijdig opgepakt. Verordeningen zijn op technische punten aangepast en ook de benodigde aanpassingen in het uitvoeringsproces zijn opgepakt.

De bestuurlijke aandacht voor een beleidsmatige invulling van door de wetgever open gelaten normen is achtergebleven. Dit geldt zowel voor het nader uitwerken van de verplichting van jongeren om in de vier weken voor de bijstandsaanvraag eerst zelf werk te zoeken, als voor de nadere invulling van de plicht van jongeren om scholingsmogelijkheden te onderzoeken. Voor de invulling van het zoeken naar werk zijn er wel ambtelijke richtlijnen. De Inspectie constateert dat het voorkomt dat ambtelijk richtlijnen worden gehanteerd die het karakter hebben van een vaste gedragslijn. Zo is er bijvoorbeeld een gemeente waar de ambtelijke richtlijnen zijn neergelegd in een brochure, die wordt uitgereikt aan jongeren en te vinden is op de website van de gemeente. De Inspectie wijst erop dat ter motivering van een besluit om een uitkering al dan niet toe te kennen of een sanctie op te leggen slechts volstaan kan worden met een verwijzing naar een vaste gedragslijn indien deze is neergelegd in een beleidsregel.¹ Een beleidsregel dient bestuurlijk vastgesteld te worden.

Van gemeentezijde worden door verschillende gemeenten verschillende argumenten gegeven waarom gekozen is voor een beleidsarme invulling. Enerzijds wordt aangegeven dat hiervoor voorlopig is gekozen vanwege toekomstige wetgeving die tot nieuwe beleidsaanpassingen zullen leiden. Anderzijds wordt aangegeven dat het om uitvoeringstechnische materie gaat en beleidsregels zich hier minder voor lenen.

¹ Awb, art. 4:82

Deze twee argumenten van gemeentezijde spreken elkaar volgens de Inspectie tegen.

Een overgroot deel van de gemeenten had in juli 2012 nog geen nadere invulling gegeven aan de plicht van jongeren om scholingsmogelijkheden te onderzoeken.² Vanaf 1 juli 2012 is dit wel vereist. Gemeenten geven aan dat er nog veel onduidelijkheden zijn bij het bepalen van de scholingsmogelijkheden en dat er behoefte is aan handreikingen en/of nadere richtlijnen. Gemeenten worstelen met vragen als wanneer is een jongere onvoldoende voorbereid op de arbeidsmarkt en hoe kan het leervermogen van een jongere worden getoetst. De Inspectie wijst erop dat het de taak van de gemeenten is om aan dit beleid vorm te geven, omdat bij het achterwege blijven daarvan het risico bestaat dat onvoldoende voor de arbeidsmarkt gekwalificeerde jongeren in een uitkerings situatie komen met alle slechte perspectieven van dien.

Een aanzienlijk deel van de gemeenten heeft de cijfermatige informatie niet op orde. Het ontbreken van een deugdelijk en inzichtelijk cijfermatig overzicht van het verloop van het klantenbestand jongeren, betekent dat management, college van B & W en de gemeenteraad niet of niet volledig geïnformeerd zijn en kunnen worden over de positie van jongeren in hun gemeente. Daardoor wordt een goede sturing en beheersing ernstig bemoeilijkt, hetgeen naar het oordeel van de Inspectie een aanzienlijk risico betekent voor het bereiken van de beleidsdoelstellingen van de wetgever.

Implementatie door UWV

Vanaf medio juli 2012 heeft UWV een aantal wijzigingen in de E-WWB (de digitale WWB-aanvraag mogelijkheid) doorgevoerd. Belangrijk is dat jongeren bij een digitale melding vanaf dat moment direct doorgestuurd kunnen worden naar hun gemeente. Voor die tijd was alleen algemene informatie digitaal beschikbaar. In het eerste halfjaar van 2012 heeft hierdoor een ongewenste situatie bestaan maar deze is nu opgelost. De Inspectie heeft de gevolgen van de tijdelijk ongewenste situatie niet nader onderzocht.

Jongeren die in verband met individuele problematiek aangewezen zijn op hulpverlening komen nu vaker later in beeld bij gemeenten, want wanneer zij zich digitaal melden bij het UWV zullen zij niet direct doorverwezen worden naar hulpverlenende instanties. Na vier weken komen zij in beeld bij gemeenten en kan passende ondersteuning aangeboden worden.

Samenwerking tussen gemeenten en UWV

In de loop der tijd hebben veel gemeenten de intaketaak van UWV (deels) overgenomen. Gemeenten kiezen daarvoor vanwege het belang dat zij hechten aan persoonlijke en concrete voorlichting over rechten en plichten van de jongere. Deze ontwikkeling heeft zich na januari 2012 doorgezet. De wet biedt hiervoor ruimte. Afspraken over de wijze van dienstverlening worden niet (meer) altijd geformaliseerd in overeenkomsten tussen gemeenten en UWV. De Inspectie vindt dit opvallend, aangezien het gaat om afwijking van wettelijke vastgelegde taken.

Slotoordeel Inspectie

De wetgever beoogt met invoering van speciale maatregelen voor jongeren te voorkomen dat zij al jong uitkeringsafhankelijk worden en daarmee hun

² In de nota van bevindingen "Aanscherping uitkeringsvoorwaarden WWB voor jongeren" wordt uiteengezet wanneer de aanduidingen 'overgroot' en 'aanzienlijk' worden gebruikt. Dat is terug te vinden in paragraaf 3.9 op pagina 21.

toekomstkansen verkleinen. De Inspectie constateert dat gemeenten de technische kant van de implementatie in het uitvoeringsproces goed en tijdig hebben opgepakt. De Inspectie constateert verder dat bij een aanzienlijk deel van de gemeenten deze implementatie zonder de nodige bestuurlijke aandacht daarvoor heeft plaatsgevonden. De Inspectie leidt dit met name af uit de beleidsarme invulling van de maatregelen, het niet tijdig gereed zijn van beleid met betrekking tot het onderzoeken van de scholingsmogelijkheden en het feit dat gemeenten geen cijfermatig inzicht hebben in het verloop van het klantenbestand jongeren, waardoor sturing en beheersing worden belemmerd.

2 Inleiding

2.1 Aanleiding onderzoek

Jongeren die aan het begin van hun werkzame leven staan, moeten de kansen op werk of scholing grijpen. Opeenvolgende regeringen zijn daarvan doordrongen en nemen daar maatregelen voor. Zo is met de introductie van de Wet investeren in jongeren (WIJ) in 2009 het accent voor personen tot 27 jaar verlegd naar werken of leren, met als afgeleide de inkomensvoorziening. De systematiek van deze wet liet echter, onbedoeld, ruimte voor een afwachtende en vrijblijvende houding van jongeren.

De gewijzigde Wet werk en bijstand (WWB) brengt hierin verandering.³ Voortaan moeten jongeren die een bijstandsuitkering willen aanvragen, zich eerst melden, vervolgens zelf vier weken zoeken naar werk en kijken of er voor hen nog reguliere scholingsmogelijkheden zijn, voordat ze daadwerkelijk een aanvraag voor een bijstandsuitkering mogen doen.

De aangescherpte voorwaarden zijn eind december 2011 vastgesteld en gingen grotendeels in per 1 januari 2012. Om de doelen van de wet, te weten een meer activerend karakter van het stelsel en vergroting van de eigen verantwoordelijkheid, te bereiken is het van groot belang dat de gemeenten en UWV de maatregelen voortvarend oppakken.

Op basis van een risicoanalyse heeft de Inspectie SZW besloten om te volgen welke stappen uitvoeringsorganisaties ondernemen om de nieuwe maatregelen voor te bereiden en uit te voeren en tot welke resultaten dat leidt.⁴ De grootste risico's voorzagen de Inspectie bij de maatregelen ten aanzien van jongeren en die ten aanzien van de gezinsbijstand met bijbehorende huishoudinkomenstoets. Voor het jaar 2012 is daarom gekozen om de implementatie door de uitvoering van deze maatregelen te onderzoeken.

Omdat de huishoudinkomenstoets in juli 2012 met terugwerkende kracht is ingetrokken, is dit onderzoeksonderdeel door de Inspectie geschrapt.⁵ Het aangekondigde onderzoek naar de jongerenmaatregel heeft wel doorgang gevonden. De resultaten van het onderzoek worden in dit rapport gepresenteerd.

2.2 Uitvoering onderzoek

De centrale vraag van deze rapportage is:
In hoeverre hebben gemeenten en UWV invulling gegeven aan de implementatie van de WWB maatregelen ten aanzien van jongeren?

De Inspectie beantwoordt deze vraag door te kijken naar aspecten als:

- welke beleidsmatige invulling geven gemeenten aan de jongerenmaatregel;
- hoe werken gemeenten en UWV samen bij het meld- en aanvraagproces;
- hoe hebben gemeenten en UWV hun uitvoeringsproces aangepast.

³ Wet van 22 december 2011 tot wijziging van de WWB en samenvoeging van die wet met de WIJ gericht op bevordering van deelname aan de arbeidsmarkt en vergroting van de eigen verantwoordelijkheid van uitkeringsgerechtigden

⁴ Jaarplan 2012 en Meerjarenplan 2013-2014 Inspectie SZW op www.inspectieszw.nl

⁵ Voorjaarsnota 2012, 25 mei 2012 op rijksoverheid.nl en de Wet afschaffing huishoudinkomenstoets van 12 juli 2012

Daarnaast heeft een oriëntatie plaatsgevonden op dit onderwerp door onder andere het raadplegen van websites van gemeenten. In de periode juni tot en met augustus 2012 zijn interviews gehouden bij zes gemeenten en er zijn schriftelijke vragen gesteld aan UWV- hoofdkantoor, decentrale UWV-vestigingen, KING en Divosa. Ook is er bij de zes gemeenten cijfermateriaal opgevraagd. De voorlopige uitkomsten van het onderzoek zijn in september aan een deskundigenpanel voorgelegd waarin zes andere dan de onderzochte gemeenten, UWV, VNG, Divosa en KING vertegenwoordigd waren. De Inspectie kan daardoor uitspraken doen die verder reiken dan de zes onderzochte gemeenten.

2.3 Context

Gemeenten en UWV hebben de laatste jaren te maken gekregen met verschillende ontwikkelingen op het terrein van de sociale zekerheid. In oktober 2009 werd de WIJ ingevoerd is per januari 2012 opgegaan in de WWB. De regeling gezinsbijstand met bijbehorende huishoudinkomenstoets werd per januari 2012 ingevoerd en medio juli 2012 met terugwerkende kracht afgeschaft. Verder staan er veranderingen ten aanzien van handhavingwetgeving op stapel en was er tot medio 2012 sprake van de Wet Werken naar Vermogen die per 2013 van kracht had moeten worden. UWV kreeg te maken met een bezuinigingstaakstelling, die leidt tot een verschuiving van persoonlijke naar digitale dienstverlening en concentratie van de dienstverlening op 30 in plaats van op ruim 100 decentrale vestigingen. Deze ontwikkelingen hebben allemaal in meer of mindere mate invloed op de uitvoering. Zo kan de invoering van de zoekperiode van jongeren niet los gezien worden van de invoering en afschaffing van de gezinsbijstand.

2.4 Leeswijzer

In de volgende twee hoofdstukken gaat de Inspectie achtereenvolgens in op de implementatie van de maatregelen voor jongeren door gemeenten en UWV en de samenwerking op dit terrein tussen gemeenten en UWV. Per hoofdstuk beschrijft de Inspectie eerst de verplichtingen van gemeenten en UWV, vervolgens welke acties zij hebben ondernomen en geeft tot slot een deelloordeel.

3 Aanpak implementatie

3.1 Verplichtingen gemeenten en UWV (exclusief samenwerking)

Gemeenten

De eigen verantwoordelijkheid van de jongere wordt in de gewijzigde WWB sterk benadrukt. In plaats van te wachten op een aanbod van de gemeente moet de jongere zelf actief op zoek naar werk en vanaf juli 2012 moet hij ook kijken of hij nog terug naar school kan. De eerste vier weken, de zoekperiode, mag er nog geen bijstandsuitkering worden aangevraagd. Dit vergt een andere benadering van jongeren door gemeenten. Stimulansz drukt dat zo uit: de gemeente is niet langer probleemeigenaar, maar procesbegeleider.⁶⁷

De wetgever laat de nadere invulling van de verplichtingen van jongeren tijdens de zoekperiode over aan de gemeenten. Gemeenten moeten aangeven wat zij precies van de jongere verwachten gedurende deze zoekperiode. Dit geldt zowel voor het zoeken naar werk als het onderzoeken van de scholingsmogelijkheden.

Wat betreft het moeten zoeken naar werk, kunnen gemeenten bijvoorbeeld bepalen dat jongeren een minimaal aantal sollicitaties per week moeten doen, zich moeten inschrijven bij een aantal uitzendbureaus en een actueel curriculum vitae moeten maken. Ten aanzien van de scholingsmogelijkheden moeten gemeenten bepalen met welk scholingsniveau zij de jongeren voldoende toegerust achten voor de arbeidsmarkt. Ook moet de gemeente aangeven hoe jongeren moeten aantonen dat zij hun scholingsmogelijkheden onderzocht hebben en welke documenten zij daartoe moeten overleggen.

Na vier weken moet de gemeente toetsen of de jongere aantoonbare inspanningen heeft gepleegd om werk te vinden of terug te keren naar school. Als er totaal geen inspanningen zijn gedaan tijdens de zoekperiode en ondubbelzinnig blijkt dat de jongere de verplichtingen ook niet wil nakomen moet de gemeente de jongere uitsluiten van het recht op bijstand. Als er onvoldoende inspanningen zijn verricht dan moet de gemeente een maatregel opleggen overeenkomstig de afstemmingsverordening.

Naast bovenstaande beleidsmatige aspecten moeten verder de uitvoeringsprocessen aangepast worden. Gemeenten moeten verordeningen ook technisch actualiseren, ICT aanpassen, beschikkingen en brieven herformuleren en het personeel instrueren.

UWV

Ingevolge de WWB hebben gemeenten en UWV een eigen rol in het meld- en aanvraagproces van de jongere die een bijstandsuitkering wil aanvragen. UWV neemt de melding van de jongere in ontvangst en na vier weken de aanvraag. UWV moet bij de melding naam, adres en woonplaats van de jongere registreren en de jongere op de hoogte stellen van de plicht om naar vermogen algemeen geaccepteerde arbeid te verkrijgen en te aanvaarden, waaronder begrepen registratie als werkzoekende bij het UWV en de verplichtingen tijdens de zoekperiode.

Dit vergt van UWV een aanpassing van de inhoud van de websites en een aanpassing van het opleidingsmateriaal voor het eigen personeel.

⁶ Stimulansz is een not-for-profitorganisatie op het terrein van sociale zekerheid, welzijn en zorg en is opgericht door VNG en Divosa.

⁷ Draaiboek implementatie wijzigingen WWB, blz. 3

Als de jongere na vier weken een aanvraag indient, dient UWV te zorgen voor overdracht van alle gegevens naar de gemeente waar de aanvraag verder behandeld wordt.⁸

UWV en gemeenten kunnen over dit proces nadere afspraken maken. Daar gaat de Inspectie in hoofdstuk 4 verder op in.

3.2 Acties gemeenten en UWV

Algemene aanpak gemeenten

Een overgroot deel van de gemeenten heeft geanticipeerd op de vaststelling van de wet per eind december 2011, door vóór januari 2012 met de voorbereidingen voor implementatie te beginnen. Hoewel het overgrote deel het ontbreken van invoeringstijd na vaststelling van de wet als een groot knelpunt bestempelt, is een aanzienlijk deel van de gemeenten erin geslaagd om belangrijke zaken in het eerste kwartaal van 2012 af te ronden.

De eerste gemeenten gingen direct na publicatie van het wetsvoorstel eind juni 2011 aan de slag met het inventariseren van acties die ondernomen moesten worden. Een aantal gemeenten wachtte liever even af hoe het wetsvoorstel politiek en maatschappelijk ontvangen zou worden. Meerdere gemeenten trokken bij de voorbereiding op in regionaal verband. De vier grootste gemeenten deden dit in G-4 verband. De inventarisatie van werkzaamheden leidde vervolgens tot implementatieplannen. De plannen waren niet statisch, maar werden voortdurend bijgesteld. Ondersteunend materiaal dat Stimulansz op verzoek van SZW ontwikkelde, kwam in oktober/november 2011 beschikbaar.⁹ Gemeenten die al eerder met de voorbereidingen waren begonnen, gebruikten dit materiaal als checklist. Gemeenten die nog niet begonnen waren, gebruikten het materiaal als eerste oriëntatie.

Gemeentelijke verordeningen en beleid

Verordeningen zijn door gemeenten voornamelijk op technische onderdelen aangepast in verband met de invoering van de gezinsbijstand, het afschaffen van de WIJ en de leeftijdsgrenzen.¹⁰ Gemeenten realiseerden deze wijzigingen net voor de inwerkingtreding van de wijzigingen WWB of in het eerste kwartaal 2012. Meerdere gemeenten maakten gebruik van het modelraadsbesluit tijdelijke regels aanscherping WWB van Stimulansz. De gemeentelijke keuze voor een voorlopige, technische invulling wordt door gemeenten verklaard door het feit dat er ook nog veranderingen verwacht werden in handhavingwetgeving en de beoogde komst van de Wet Werken naar Vermogen.¹¹ Deze wetsvoorstellen geven aanleiding tot heroverweging van beleid en verordeningen.

In het overgrote deel van de gemeenten zijn de eisen omtrent de inspanningen om werk te vinden niet nader geconcretiseerd in verordeningen of beleidsregels. Deze inspanningen zijn veelal wel op ambtelijk niveau nader ingevuld. Het gaat om standaard eisen, die bij het eerste gesprek op papier aan de jongere worden meegegeven. De klantmanager kan van het standaard pakket afwijken als het op voorhand duidelijk is, dat de jongere niet aan de eisen zal kunnen voldoen. Gemeenten kiezen voor een ambtelijke invulling omdat zij van mening zijn, dat het

⁸ Artikel 44 lid 2 jo artikel 9 lid 1 onder a WWB en artikel 41 WWB

⁹ Onder andere draaiboek implementatie wijzigingen WWB, wijziging WWB en samenvoeging WIJ, analysedocument wetswijziging WWB, referentiemodel WWB met productlijsten, processtappen en indicatoren

¹⁰ Toeslagenverordening, afstemmingsverordening, verordening langdurigheidstoelage en de re-integratieverordening

¹¹ Wet aanscherping handhaving en sanctiëring SZW-wetgeving, gepubliceerd op 12 oktober 2012; Het wetsvoorstel Wet Werken naar Vermogen werd in mei 2012 controversieel verklaard.

om uitvoeringsgerichte materie gaat en omdat zij willen dat maatwerk mogelijk is. Beleidsregels lenen zich daar minder voor volgens diezelfde gemeenten. Het valt de Inspectie op, dat één van de zes onderzochte gemeenten er inmiddels voor heeft gekozen om de jongeren tijdens de zoekperiode streng te controleren op hun verplichtingen ten aanzien van het zoeken naar werk. Hoewel de wet uitgaat van de eigen verantwoordelijkheid is deze gemeente van mening, dat jongeren dit nodig hebben en dat zij op deze manier sneller een baan vinden. De overige vijf onderzochte gemeenten controleren na afloop van de zoekperiode.

De verplichting voor de jongere om te onderzoeken of hij terug naar school kan levert meer discussie op binnen gemeenten. Hoewel deze verplichting pas per 1 juli 2012 inging, is het overgrote deel van de gemeenten er niet in geslaagd om haar beleid vóór deze datum af te ronden. Gemeenten vinden het moeilijk om te bepalen welk scholingsniveau voldoende is om de arbeidsmarkt te kunnen betreden. Vooral nog lijken gemeenten het hebben van een startkwalificatie als ijkpunt te gaan kiezen. Dat is niet altijd een definitieve keuze. Het bezit van een Havo-diploma levert bijvoorbeeld wel een startkwalificatie op, maar daarmee is de jongere, volgens enkele gemeenten, onvoldoende voorbereid op de arbeidsmarkt. Ook het toetsen van de leerbaarheid (het leervermogen) en de zelfredzaamheid van de jongere stelt menige gemeente voor problemen. Klantmanagers zijn hier (nog) niet voor gekwalificeerd en toetsinstrumenten moeten of zelf ontwikkeld worden of elders worden ingekocht. Met onderwijsinstellingen als Regionale Meld- en Coördinatiepunten (RMC's) en Regionale Opleidingen Centra (ROC's) wordt overleg gevoerd over praktische zaken als toelatingscriteria en instroommogelijkheden op scholen. Overigens is tijdens de interviews aangegeven dat bij de uitwerking van de scholingsverplichting wel de colleges van B & W en gemeenteraden worden betrokken.

Cijfermateriaal gemeenten

Zicht op het verloop van het klantenbestand heeft een aanzienlijk deel van de gemeenten (nog) niet. Cijfermateriaal over bijvoorbeeld het aantal meldingen, aanvragen, afwijzingen op grond van onvoldoende inspanningen, toekenningen op grond van zeer dringende redenen of nog in behandeling zijnde aanvragen, is niet of moeilijk te genereren en in de eerste maanden is het aantal meldingen niet goed bijgehouden. Ten aanzien van de meldingen had dat volgens de gemeenten te maken met het feit dat door de huishoudinkomenstoets veel jongeren niet in aanmerking kwamen voor een uitkering. Deze jongeren werden bij de balie al 'weggestuurd' en zijn toen niet geregistreerd. Gemeenten geven verder aan, dat zij jongeren die zich wel melden, maar niet terugkeren voor een aanvraag niet structureel volgen. Soms wordt op incidentele basis gekeken wat er na de melding is gebeurd met een jongere.

Acties gemeenten in het uitvoeringsproces

Gemeenten hebben allerlei acties in het uitvoeringsproces ondernomen om uitvoering van de wijzigingen WWB mogelijk te maken. Werkinstructies werden geactualiseerd; brieven en beschikkingen aan de herziene wet aangepast; het personeel kreeg instructies over inhoud van wet en werkprocedures en klanten, burgers en intermediairs zijn via diverse kanalen op de hoogte gesteld van de veranderde wetgeving. De belangrijkste acties zijn in het eerste kwartaal afgerond.

UWV

UWV richt zich steeds meer op digitale dienstverlening ten aanzien van melding en aanvraag. Op de website van werk.nl staat het algemene proces vermeld dat de jongere moet doorlopen. Aanvankelijk kon de jongere direct de digitale aanvraag invullen en kreeg net als nu de eerste 28 dagen nog geen uitkering. De 28 dagen

moeten worden benut voor het vinden van werk en vanaf juli 2012 ook voor het onderzoeken van de scholingsmogelijkheden. De voorlichting over de verplichtingen tijdens de zoekperiode geschiedt digitaal en in algemene termen. Ook verwijst UWV naar de WWB-brochure op rijksoverheid.nl. Vanaf medio juli 2012 kan de aanvraag wel 28 dagen geblokkeerd worden.

Het eerste half jaar van 2012 was het voor UWV alleen mogelijk om op 'werkpleinniveau' gemeentelijke mededelingen digitaal met jongeren te communiceren. Dat betekent dat alle jongeren uit de bij dat werkplein aangesloten gemeenten, dezelfde mededeling te zien zouden krijgen; ook als dat voor hun individuele gemeente niet van toepassing was. Vanaf medio juli 2012 is het mogelijk om op verzoek van een individuele gemeente de jongere te laten weten dat hij zich moet wenden tot de gemeente. UWV heeft aangegeven, dat het in de toekomst ook mogelijk moet worden om een digitaal informatieblad van de gemeente in de werkmap van de jongere op te nemen.

Voor UWV lag de nadruk op ICT- aanpassingen in verband met de gezinsbijstand. Voor de jongerenmaatregel was de impact, volgens UWV, gering.¹²

3.3 Oordeel

Het overgrote deel van de gemeenten hebben de technische kant van de implementatie van de zoekperiode voor jongeren goed en tijdig opgepakt. Verordeningen zijn op technische punten aangepast en ook de benodigde aanpassingen in het uitvoeringsproces zijn opgepakt.

De bestuurlijke aandacht voor een beleidsmatige invulling van door de wetgever open gelaten normen is achtergebleven. Dit geldt zowel voor het nader uitwerken van de verplichting van jongeren om in de vier weken voor de bijstandsaanvraag eerst zelf werk te zoeken, als voor de nadere invulling van de plicht van jongeren om scholingsmogelijkheden te onderzoeken. Voor de invulling van het zoeken naar werk zijn er wel ambtelijke richtlijnen. De Inspectie constateert dat het voorkomt dat ambtelijk richtlijnen worden gehanteerd die het karakter hebben van een vaste gedragslijn. Zo is er bijvoorbeeld een gemeente waar de ambtelijke richtlijnen zijn neergelegd in een brochure, die wordt uitgereikt aan jongeren en te vinden is op de website van de gemeente. De Inspectie wijst erop dat ter motivering van een besluit om een uitkering al dan niet toe te kennen of een sanctie op te leggen slechts volstaan kan worden met een verwijzing naar een vaste gedragslijn indien deze is neergelegd in een beleidsregel.¹³ Een beleidsregel dient bestuurlijk vastgesteld te worden.

Van gemeentezijde is enerzijds aangegeven dat voorlopig is gekozen voor een beleidsarme invulling vanwege toekomstige wetgeving die tot nieuwe beleidsaanpassingen zullen leiden en anderzijds dat het om een uitvoeringstechnische materie gaat en beleidsregels zich hier minder voor lenen. Deze twee argumenten van gemeentezijde spreken elkaar volgens de Inspectie tegen.

Een overgroot deel van de gemeenten heeft in juli 2012 nog geen nadere invulling gegeven aan de plicht van jongeren om scholingsmogelijkheden te onderzoeken. Vanaf 1 juli 2012 is dit wel vereist. Gemeenten geven aan dat er nog veel onduidelijkheden zijn bij het bepalen van de scholingsmogelijkheden en dat er behoefte is aan handreikingen en/of nadere richtlijnen. De Inspectie vindt deze

¹² Brief van UWV aan staatssecretaris SZW d.d. 25 maart 2011 met kenmerk SBK/82608

¹³ Awb, art. 4:82

onduidelijkheid bij gemeenten en daardoor ook bij jongeren ongewenst. Gemeenten worstelen met vragen als wanneer is een jongere onvoldoende voorbereid op de arbeidsmarkt en hoe kan het leervermogen van een jongere worden getoetst. De Inspectie wijst erop dat het de taak van de gemeenten is om aan dit beleid vorm te geven, omdat bij het achterwege blijven daarvan het risico bestaat dat onvoldoende voor de arbeidsmarkt gekwalificeerde jongeren in een uitkeringssituatie komen met alle slechte perspectieven van dien.

Een aanzienlijk deel van de gemeenten heeft de cijfermatige informatie niet op orde. Het ontbreken van een deugdelijk en inzichtelijk cijfermatig overzicht van het verloop van het klantenbestand jongeren, betekent dat management, college van B & W en de gemeenteraad niet of niet volledig geïnformeerd zijn en kunnen worden over de positie van jongeren in hun gemeente. Daardoor wordt een goede sturing en beheersing ernstig bemoeilijkt, hetgeen naar het oordeel van de Inspectie een aanzienlijk risico betekent voor het bereiken van de beleidsdoelstellingen van de wetgever.

Vanaf medio juli 2012 heeft UWV een aantal wijzigingen in de E-WWB (de digitale WWB-aanvraagmogelijkheid) doorgevoerd. Belangrijk is dat jongeren bij een digitale melding vanaf dat moment direct doorgestuurd kunnen worden naar hun gemeente. Voor die tijd was alleen algemene informatie digitaal beschikbaar. In het eerste halfjaar van 2012 heeft hierdoor een ongewenste situatie bestaan maar deze is nu opgelost. De Inspectie heeft de gevolgen van de tijdelijk ongewenste situatie niet nader onderzocht.

Jongeren die in verband met individuele problematiek aangewezen zijn op hulpverlening komen nu vaker later in beeld bij gemeenten, want wanneer zij zich digitaal melden bij het UWV zullen zij niet direct doorverwezen worden naar hulpverlenende instanties. Na vier weken komen zij in beeld bij gemeenten en kan passende ondersteuning aangeboden worden.

4 Samenwerking gemeenten met UWV

4.1 Verplichtingen gemeenten en UWV

UWV en gemeenten moeten samenwerken met als doel een doeltreffende en klantgerichte uitvoering van taken.¹⁴ Bij samenwerking ligt het voor de hand dat de samenwerkende partijen behoefte hebben om afspraken te maken. Er ligt geen wettelijke opdracht tot het maken van afspraken over de melding. De Wet SUWI biedt UWV en gemeenten de ruimte om voor bepaalde categorieën van aanvragen een andere taakverdeling vast te stellen.¹⁵

4.2 Acties gemeenten en UWV

In de praktijk wil een aanzienlijk deel van de gemeenten de jongere liever direct zelf spreken en zelf voorlichten over de gemeentespecifieke eisen. Volgens deze gemeenten volstaat algemene digitale voorlichting niet. De keuze is mede door ervaringen in het verleden ingegeven. De situatie dat gemeenten de rol van UWV deels overnemen, bestond voor januari 2012 al. Na januari 2012 achten veel gemeenten het nog urgenter om de jongere zo spoedig mogelijk concreet voor te lichten vanwege de eisen van de zoekperiode. Ook de registratie van de melding wordt door sommige gemeenten overgenomen, al dan niet in Sonar, het klantvolgsysteem van UWV.

De Inspectie heeft geconstateerd, dat gemeenten het meld- en aanvraagproces divers hebben ingericht.

Globaal gesteld is er sprake van drie typen uitvoering:

- Type 1 is een gemeente waarin UWV het voortraject tot de aanvraag doet en die de jongere zelf dus na vier weken voor het eerst ziet;
- Type 2 is een gemeente die de jongere zelf direct wil zien en voorlichten en die de jongere na de zoekperiode eventueel weer terugziet;
- Type 3 is de gemeente die de jongere meteen wil zien, voorlichten en ondersteunen (dat laatste al dan niet voor specifieke groepen of activiteiten) tijdens de zoekperiode.

Deze werkwijzen zijn meestal wel schriftelijk in werkprocessen vastgelegd, maar er zijn, bij de onderzochte gemeenten, geen onderliggende overeenkomsten tussen colleges van B&W en UWV over wederzijdse dienstverlening aangetroffen. Deze werkwijzen zijn in overeenstemming met de Wet SUWI.

4.3 Oordeel

In de loop der tijd hebben veel gemeenten de intaketaak van UWV (deels) overgenomen. Gemeenten kiezen daarvoor vanwege het belang dat zij hechten aan persoonlijke en concrete voorlichting over rechten en plichten van de jongere. Deze ontwikkeling heeft zich na januari 2012 doorgezet. De wet biedt hiervoor ruimte. Afspraken over de wijze van dienstverlening worden niet (meer) altijd geformaliseerd in overeenkomsten tussen gemeenten en UWV. De Inspectie vindt dit opvallend, aangezien het gaat om afwijking van wettelijk vastgelegde taken.

¹⁴ Artikel 9, eerste lid, Wet SUWI

¹⁵ Artikel 30 c lid 6 Wet SUWI

5 Bestuurlijke reacties en naschrift inspectie

Samenvatting reactie Divosa

Divosa onderschrijft het oordeel van de Inspectie dat gemeenten de technische kant van de implementatie goed hebben opgepakt, maar dat de beleidsmatige kant is achtergebleven. Als verklaring geeft Divosa de hoge werkdruk in 2012 bij gemeenten aan.

Verder herkent Divosa de ontwikkeling dat steeds meer gemeenten de intake zelf verrichten, maar wijst erop dat gemeenten zich tot deze keuze gedwongen voelen door de afname van het aantal werkpleinen waar UWV gevestigd is en de overgang van persoonlijke naar digitale dienstverlening bij UWV. Gemeenten verrichten deze intake werkzaamheden op eigen kosten, omdat de middelen niet zijn teruggevloeid naar het Gemeentefonds. De Inspectie had volgens Divosa deze ontwikkeling in haar slotoordeel moeten betrekken.

Tot slot relateert Divosa de reikwijdte van het slotoordeel van de inspectie.

Samenvatting reactie VNG

De VNG wijst er in haar reactie op, dat het inspectierapport te vroeg is om vergaande conclusies te trekken over met name de beleidsmatige invulling van de verplichtingen ten aanzien van scholing. Gemeenten zitten niet stil en gebruiken de eerste ervaringen met de aangescherpte WWB om het beleid verder vorm te geven. Gemeenten kunnen daarbij ondersteuning gebruiken en de VNG doet een oproep om samen met het ministerie van SZW te bezien hoe gemeenten het beste geëquipeerd kunnen worden.

De VNG ziet dat gemeenten graag beter zicht willen krijgen op jongeren die zich wel melden en jongeren die niet (meer) terugkeren na vier weken. VNG meldt dat in dat kader binnen de Programmaraad wordt bekeken of er mogelijkheden zijn om betere cijfers te verzamelen over jeugdwerkloosheid.

Een punt van zorg voor de VNG vormen de ontwikkelingen in het onderwijsveld. De consequenties van bezuinigingen op het praktijkonderwijs en aanscherping van (toelatings-)eisen in het MBO zijn nog niet duidelijk. Voorkomen moet worden dat jongeren tussen wal en schip belanden, doordat de bijstand aangescherpt wordt en de toegankelijkheid van het onderwijs op het laagste niveau wordt ingeperkt. Verder vraagt de VNG aandacht voor het belang van het bieden van maatwerk door gemeenten tijdens de zoekperiode. Doordat UWV over is gegaan op de digitale intake en in algemene termen voorlichting geeft, kan dat in het gedrang komen. Tot slot wijst ook de VNG erop dat de opzet van het onderzoek bescheidenheid vraagt bij de reikwijdte van de uitspraken van de Inspectie.

Samenvatting reactie UWV

UWV kan zich vinden in het oordeel van de Inspectie. Tevens wijst UWV erop, dat het inmiddels mogelijk is om een digitaal informatieblad van de gemeente op te nemen in de werkmap van de jongere.

Naschrift reactie Inspectie SZW

De Inspectie neemt met genoegen kennis van de reacties van Divosa, VNG en UWV en in het bijzonder de constatering van de VNG dat gemeenten druk bezig zijn met de invulling van de beleidsruimte en het verkrijgen van beter zicht op de jongeren.

Daarnaast wijst de Inspectie erop, dat de taakverdeling tussen UWV en gemeenten in de SUWI-wetgeving is vastgelegd en dat de Inspectie daar niet in treedt.

De door de VNG beschreven ontwikkelingen in het onderwijsveld heeft de Inspectie niet in het onderzoek betrokken. De aandacht van de Inspectie is meer uitgegaan naar de vraag in hoeverre gemeenten van hun bevoegdheden op het terrein van scholing voor jongeren gebruik hebben gemaakt.

De Inspectie zal naar aanleiding van de reactie van de VNG in het vervolgonderzoek contact opnemen met de onderwijsinspectie om na te gaan of bij de onderwijsinspectie kennis aanwezig is waardoor een scherper beeld verkregen kan worden in hoeverre jongeren tussen wal en schip vallen dreigen te vallen door aan de ene kant de aanscherping van de bijstand en aan de andere kant de beperking van de toegankelijkheid tot het onderwijs. Doordat de bestuurlijke reactie van VNG integraal is opgenomen in het rapport, kan de minister en de staten generaal kennisnemen van het punt van zorg hieromtrent van de VNG.

Tot slot wijst de Inspectie erop, dat de onderzoeksmethode en gebruikte terminologie uitgebreid uiteengezet worden in de nota van bevindingen die de basis vormt voor deze rapportage. Deze aanpak is voorafgaand aan de start van het onderzoek besproken met Divosa.

De Inspectie heeft gekozen voor een kwalitatieve aanpak. De redenen daarvoor zijn o.a. dat hierdoor een grote toezichtbelasting kon worden voorkomen en dat met een klein aantal gemeenten op verschillende aspecten een indicatief beeld kon worden geschetst.

De Inspectie heeft het onderzoek uitgevoerd bij zes gemeenten. Een G4-gemeente, vier G32-gemeenten en één kleinere gemeente. De Inspectie acht grotere gemeenten meer indicatief voor de onderzochte problematiek, omdat:

- als er zich belangrijke problemen en knelpunten voordoen, dan zullen die zich met name in de grotere gemeenten manifesteren. Doordat grotere gemeenten meer diversiteit kennen in hun klantenbestand zal ook meer diversiteit zijn in hun problemen en knelpunten;
- uitspraken over de grotere gemeenten zijn uitspraken die betrekking hebben op een relatief groot deel van de WWB-gerechtigden.

Daarbij heeft de Inspectie verder naar variatie tussen de gemeenten gezocht op een aantal kenmerken zoals regio, aanwezigheid van een jongerenloket en aanwezigheid van een UWV-plusvestiging. De UWV-vestigingen in of bij de geselecteerde gemeenten zijn eveneens in het onderzoek betrokken.

De bevindingen bij deze gemeenten zijn voorgelegd aan een panel van deskundigen (oa. van andere gemeenten) om vast te stellen of deze herkend worden.

De Inspectie doet in zijn rapportage uitspraken over gemeenten in Nederland gebaseerd op de volgende uitgangspunten:

- Als voor alle onderzochte gemeenten een gelijksoortige bevinding is gedaan en deze bevinding tijdens het deskundigenpanel werd onderschreven, dan gaat de bevinding op voor "een overgroot deel van de gemeenten";
- Als voor vijf van de zes onderzochte gemeenten een gelijksoortige bevinding is gedaan en deze tijdens het deskundigenpanel door een ruime meerderheid werd onderschreven, dan gaat de bevinding op voor "een aanzienlijk deel van de gemeenten";

De uitspraken gelden met name de grotere gemeenten (G32 en G4), die gezamenlijk het grootste deel van de WWB-populatie bestrijken.

Bijlage

Reacties Divosa, VNG en UWV

Inspectie SZW
Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
T.a.v. de heer Mr. J.A. van den Bos
Postbus 90801
2509 LV DEN HAAG

Utrecht, 11 december 2012

Onderwerp: Bestuurlijke reactie conceptrapportage Implementatie zoekperiode jongeren
Onze ref.: 120257

Geachte heer Van den Bos,

A handwritten signature in blue ink that reads "Bos Jan".

Vanaf 1 januari 2012 dienen jongeren tot 27 jaar die bijstand willen aanvragen eerst zelf vier weken te zoeken naar werk en om te zien naar reguliere scholing. Uw Inspectie heeft onderzocht in hoeverre gemeenten en UWV invulling hebben gegeven aan de invoering van deze maatregelen. U heeft daarbij gekeken naar de beleidsmatige invulling van de maatregelen door gemeenten, de aanpassingen in de uitvoering en de samenwerking tussen UWV en gemeenten bij het meld- en aanvraagproces.

In uw slotoordeel beperkt u zich tot een aantal constatering die u heeft gedaan bij uw onderzoek onder een zeer beperkt aantal (zes) gemeenten. Uitspraken als "een aanzienlijk deel van de gemeenten heeft de cijfermatige informatie niet op orde" dienen daarom te worden gerelativeerd.

Uw Inspectie geeft aan dat het in technisch opzicht bij de gemeenten allemaal goed voor elkaar is, maar dat er beleidsinhoudelijk nog wel wat mag gebeuren. Daar is een verklaring voor. De werkdruk bij gemeenten is in het afgelopen jaar heel hoog geweest door de invoering van de huishoudinkomenstoets en de onmiddellijk daarop volgende afschaffing, het indienen van de aanvraag voor middelen uit het herstructureringsfonds en de voorbereidingen van de Wet werken naar vermogen.

Uw inspectie gaat in haar slotoordeel voorbij aan de ontwikkelingen die zich in de tijd hebben voorgedaan met betrekking tot het verrichten van de intaketaak. Toch zijn die wel van belang voor het oordeel. Deze taak is in de SUWI-wet belegd bij het UWV. De Inspectie beschrijft dat in de loop der tijd veel gemeenten deze intake inmiddels (deels) zelf verzorgt omdat ze hechten aan persoonlijke en concrete voorlichting over rechten en plichten van de jongere.

bezoekadres
Verenigingsbureau
Divosa
Koningin
Wilhelminalaan 5
3527 LA Utrecht

postadres
Postbus 2758
3500 GT Utrecht

telefoon
030-233 233 7

website
www.divosa.nl

e-mail
cb@divosa.nl

Wij herkennen de beweging dat steeds meer gemeenten zelf de intake verzorgen. Twee dingen zijn daarbij de moeite van het vermelden waard:

1. Bij de totstandkoming van de SUWI-wet is een aanzienlijk bedrag uit het Gemeentefonds overgeheveld naar het UWV om deze taak uit te voeren.
2. De UWV dienstverlening is in de afgelopen jaren beperkt door de afname van het aantal vestigingen en door de omslag van persoonlijke naar digitale dienstverlening. Veel gemeenten hebben zich daardoor min of meer gedwongen gevoeld de intakezaak weer zelf op te pakken omdat daardoor een efficiëntere en snellere uitvoering ten behoeve van de klanten mogelijk werd.

Met vriendelijke groet,

A handwritten signature in blue ink, appearing to read "René Paas".

René Paas,
voorzitter Divosa

Mr. J.A. van den Bos
Inspectiedienst SZW
Postbus 90801
2509 LV 'S-GRAVENHAGE

doorkiesnummer
(070) 373 8463

uw kenmerk

bijlage(n)

betreft
Reactie VNG op Rapport
Implementatie Zoekperiode
Jongeren

ons kenmerk
BAWI/U201201930

datum
12 december 2012

Geachte heer Van den Bos,

Onlangs heeft u het conceptrapport over de implementatie van de zoekperiode voor jongeren tot 27 jaar in de WWB toegestuurd. De VNG is gevraagd te reageren op de conclusies en het oordeel zoals geformuleerd door de Inspectie SZW. In reactie op uw verzoek kunnen wij als volgt antwoorden.

1. Bescheidenheid geboden

De opzet van het onderzoek vraagt in onze ogen om enige bescheidenheid bij het opmaken van een algemeen beeld over hoe gemeenten omgaan met de zoekperiode. Dit geldt bijvoorbeeld ten aanzien van de plicht voor jongeren om hun scholingsmogelijkheden te onderzoeken. Aangezien deze verplichting pas op 1 juli 2012 in werking is getreden, vormen interviews onder zes gemeenten in de zomerperiode (juni tot en met augustus 2012) geen solide basis voor vergaande conclusies over de wijze waarop gemeenten omgaan met deze scholingsplicht.

2. Beter zicht op het probleem

De Inspectie constateert terecht dat de invoering van de zoekperiode van jongeren niet los kan worden gezien van de invoering en afschaffing van de gezinsbijstand. Het eerst invoeren in korte tijd en daarna weer terugdraaien van de huishoudinkomensstoets heeft afgelopen jaar geleid tot een ongewisse situatie in de uitvoering. Jongeren die niet in aanmerking kwamen voor een uitkering als gevolg van die huishoudinkomensstoets werden bij de balie al weggestuurd en zijn toen soms niet geregistreerd, wordt in het rapport vastgesteld. In onze ogen past daar niet een vergaande conclusie bij dat een aanzienlijk deel van de gemeenten de cijfermatige informatie niet op orde heeft, en dat daardoor een goede sturing en beheersing ernstig wordt bemoeilijkt. De VNG ziet juist dat gemeenten graag beter zicht willen krijgen op jongeren die zich wel melden en jongeren die zich niet (meer) melden na vier weken.

Sommige gemeenten laten daar op eigen initiatief onderzoek naar doen. Binnen de Programmaraad (VNG, UWV, Divosa en Cedris) wordt op dit moment ook bekeken of er mogelijkheden zijn om betere cijfers te verzamelen over jeugdwerkloosheid, zodat de werkelijke omvang van de problematiek beter in beeld is.

3. Gemeenten zitten niet stil

Een van de conclusies luidt dat gemeenten de technische kant van de implementatie van de zoekperiode voor jongeren over het algemeen goed en tijdig hebben opgepakt. Maar ook waar het gaat om de beleidsmatige invulling rond de zoekperiode en de scholingsplicht zitten gemeenten niet stil. De VNG deelt wel de observatie dat gemeenten nog zoekende zijn om hun beleid rondom de scholingsverplichting zo effectief mogelijk in te vullen. Dat is ook niet helemaal verwonderlijk. Veel gemeenten gebruiken hun eerste ervaringen met de aangescherpte WWB om hun beleid door te ontwikkelen. Dat heeft tijd nodig. Wat dat betreft komt het inspectie-rapport te vroeg om hier al vergaande conclusies over te kunnen trekken.

3a. Belang van goed geëquipeerde gemeenten

Het rapport biedt wel aanknopingspunten, waar zowel de wetgever als gemeenten iets mee moeten. Zo constateert de Inspectie bijvoorbeeld dat gemeenten het moeilijk vinden om te bepalen welk scholingsniveau voldoende is om de arbeidsmarkt te kunnen betreden. Een startkwalificatie is daarvoor een belangrijk uitgangspunt, maar ook geen wet van Meden en Perzen. De beoordeling blijft een kwestie maatwerk. Maar ook een kwestie van deskundigheid. Met name het toetsen van de leerbaarheid (het leervermogen) en de zelfredzaamheid van de jongeren vraagt het nodige in de uitvoering. Klantmanagers zijn hier (nog) niet voor gekwalificeerd en toetsingsinstrumenten moeten of zelf ontwikkeld worden of elders worden ingekocht. Er wordt bijvoorbeeld een groter beroep gedaan op het RMC. De VNG zou graag samen met het Ministerie van SZW willen bekijken hoe gemeenten optimaal geëquipeerd kunnen worden om de deskundigheid op dit vlak uit te breiden.

3b. Toegankelijkheid van het onderwijs

Waar de VNG zich zorgen over maakt in het kader van de scholingsplicht en een adequate beleidsmatige invulling daarvan, en waarover niks terug te vinden is in het inspectierapport, zijn de hervormingen die op dit moment worden doorgevoerd in het onderwijs. Ten eerste wordt er bezuinigd op het praktijkonderwijs en het risico is dat dit ten koste gaat van de begeleiding die deze jongeren krijgen vanuit de praktijkscholen in het vinden van werk dat bij hun mogelijkheden past. Daarnaast worden in het mbo op alle niveau's de eisen aangescherpt voor het taalniveau en wordt het mbo1 omgevormd tot een entreeopleiding, waarvan onduidelijk is hoeveel leerlingen daar straks nog in terecht kunnen. Voor de entreeopleiding gaat bovendien gelden dat jongeren na vier maanden een negatief bindend studiesadvies krijgen. In hoeverre er straks nog sprake is van een drempelloze instroom in het onderwijs is voor veel gemeenten nog onduidelijk. Dit bepaalt echter wel de mate waarin jongeren aangewezen zullen zijn op ondersteuning vanuit de gemeente, en dus hoe gemeenten hun beleid rondom de zoekperiode en de scholingsplicht zo goed mogelijk kunnen invullen. Gemeenten willen niet dat er een systeem geschapen wordt waarbij er jongeren tussen wal en schip vallen, doordat aan de ene kant de bijstand wordt aangescherpt en aan de andere kant de toegankelijkheid tot het onderwijs op de laagste niveaus wordt ingeperkt. Mogelijk ligt hier ook een taak voor de Inspectie SZW om hier samen met de Onderwijsinspectie naar te kijken.

4. Ruimte voor maatwerk tijdens de zoekperiode

De Inspectie SZW stelt vast dat de wetgever de nadere invulling van de verplichtingen van jongeren tijdens de zoekperiode overlaat aan de gemeenten. Gemeenten moet aangeven wat zij precies van de jongere verwachten gedurende deze zoekperiode. Tegelijk constateert de Inspectie SZW dat de voorlichting vanuit het UWW over de verplichtingen tijdens de zoekperiode in algemene termen en digitaal geschiedt. Pas sinds medio juli kon de UWW op verzoek van individuele gemeenten jongeren erop wijzen dat hij zich moeten wenden tot de gemeente. De VNG vindt het belangrijk dat gemeenten maatwerk kunnen bieden ook tijdens de zoekperiode, en daarin voldoende ruimte krijgen in de samenwerking met het UWW. Wat dat betreft verdient ook een van de andere observaties van de inspectie aandacht, namelijk dat jongeren die aangewezen zijn op hulpverlening nu vaker later in beeld komen bij gemeenten, omdat wanneer zij zich digitaal melden bij het UWW zij niet direct doorverwezen worden naar hulpverlenende instanties. Deze jongeren komen pas na vier weken in beeld bij gemeenten en krijgen dan pas passende ondersteuning aangeboden.

Bovenstaande aandachtspunten zouden wij de Inspectie SZW graag mee willen geven met betrekking tot de implementatie van de zoekperiode jongeren. Zeker als het gaat om de scholingsplicht zien wij het belang van een goede afstemming tussen de Inspectie SZW en de Onderwijsinspectie.

Hoogachtend,
Vereniging van Nederlandse Gemeenten

K. Sleeking
Afdelingshoofd Werk en Inkomen

Datum
↑ 2 DEC. 2012
Van

Postbus 58285, 1040 HG Amsterdam

Uw kenmerk
2012/7594

Aan de Inspecteur-Generaal SZW
De heer mr. J.A. van den Bos
Postbus 90801
2509 LV DEN HAAG

Ons kenmerk
SBK/86489/IZ

Onderwerp:
Conceptrapport implementatie zoekperiode jongeren

Geachte heer Van den Bos,

Met uw brief van 23 november 2012 heeft u ons gevraagd om een reactie te geven op uw rapport over de implementatie van de zoekperiode voor jongeren tot 27 jaar in de WWB.

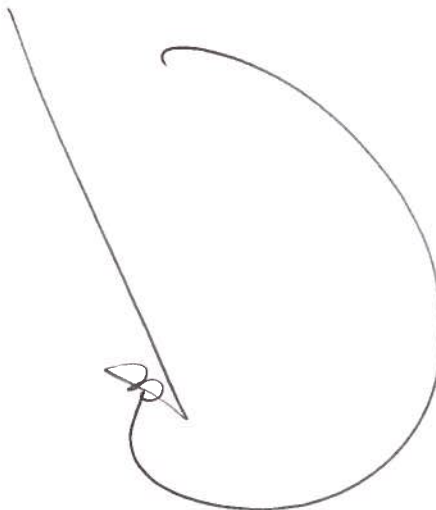
Het is plezierig om te kunnen constateren dat u van oordeel bent dat de implementatie van de zoekperiode voor jongeren in de WWB naar uw oordeel naar tevredenheid is verlopen.

Wij hebben kennis genomen van uw signaal dat gemeenten de behoefte hebben om al eerder contact met de jongeren te hebben vanwege het belang dat zij hechten aan persoonlijke en concrete voorlichting aan deze jongeren.

Wij zijn aan deze wens van individuele gemeenten in de achterliggende periode tegemoet gekomen door vanaf 1 juli van dit jaar de mogelijkheid aan de jongere te bieden om zich te melden bij de gemeente voor specifieke voorlichting als de gemeente dit wenst. Ook is het nu al mogelijk om een digitaal informatieblad van de gemeente in de werkmap van de jongere op te nemen.

Hoogachtend,

mr. drs. B.J. Bruins
Voorzitter Raad van Bestuur

A large, stylized handwritten signature in black ink, consisting of a long vertical stroke on the left and a large, sweeping loop on the right.

Lijst van afkortingen

B&W	Burgemeester en Wethouders
Divosa	Nederlandse vereniging van gemeentelijke managers op het terrein van participatie, werk en inkomen (voorheen Vereniging van Directeuren voor Sociale Arbeid)
E-WWB	Elektronische WWB-aanvraag
G-4	Samenwerkingsverband van Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht
ICT	Informatie- en communicatietechnologie
KING	Kwaliteitsinstituut Nederlandse Gemeenten
RMC	Regionaal Meld- en Coördinatiepunt
ROC	Regionaal Opleidingen Centrum
SZW	Sociale Zaken en Werkgelegenheid
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
Wet SUWI	Wet structuur uitvoeringsorganisatie werk en inkomen
WIJ	Wet investeren in jongeren
WWB	Wet werk en bijstand

Publicaties van de Inspectie SZW, Directie werk en inkomen

2012

R12/01	Informatie-uitwisseling van de SUWI-keten met andere partijen Programmarapportage Informatieprocessen
R12/02	Tussen Wajong en werk; het vinden van de juiste werkplek
R12/03	Samen de focus op werk Een landelijk beeld van de samenwerking tussen professionals werk en inkomen en de gezondheidszorg
R12/04	Bredere kijk op gegevens Programmarapportage Informatieprocessen
R12/05	Werken met beperkingen Programmarapportage Participatie
R12/06	Implementatie zoekperiode jongeren Programmarapportage Inkomenszekerheid
R12/07	Regierol van gemeenten bij regionaal arbeidsmarktbeleid Programmarapportage Dienstbare overheid